

Sarusi Mihály

BALHITEK MIKSZÁTHRÓL

(avagy: Őszinte szó a nagy palóc ürügyén)

Jónéhányunknak (változatlanul) kortársunk a jó palóc, ám gyakori - róla szólván - a hamisítás. Hogy így, meg úgy, Mikszáth (a Kálmán) ... feledhető. Nyilván (hogyne) ... anekdotizmusa miatt, kiapadhatatlan életkedve (humora), fékezhetetlen mesélőkedve okán... Mert hogy (ugye) mindez... a múlté! Hogy lenne a miénk - mi több, kortárs - ez az eléggé múlt századi író, ki ennyire idejétmúlt (pontosabban: ma épp nem divatos) dolgokat mivel (s vall). Aki ráadásul (szinte: pláne) szereti a hazáját! Mi több, csak ezt hajlandó (igazán).

Göbe prof

Már a megboldogult nyolcvanas (ezerkilencszáznyolcvanas) esztendőök derekán elkialtotta magát egyik egyetemünk egyik - tan-székvezető (irodalomveszejtő?) - tanára: Mikszáth (úgy, ahogy van) idejétmúlt!

A.

S hát (szó, mi szó!), mi a - nyolcvanvalahánybeli - Szabadnépben korszerűtlen, kortársi hogy lehet?

G. tanár bácsi esete bizonyítja: aki tanít, nem biztos, hogy tud is.

Nem kunszt (Mikszáth örvén) erre rájönni.

Nehezebb: megérteni, mire megy (ki) a já-ték.

Akkor (mondom, az 1980-as években) még nem sejtettem, miről van szó. Hogy mostanra - kilencvenes éveink derekára - kiderült, már világos.

A posztmodernnek csúfolt akárminek nincsen szüksége semmiféle Mikszáthra, Mikszáth-olvasóra, Mikszáth-értőre!

Mert Mikszáth: olyan.

... Milyen?

Hát ez az.

Balra, fel

Csurka mondi:

- Balra, el!

Mondhatom, valahol itt bűzlik valami.

Valamerre e tájon.

Tájban.

Palóchonban, s arrébb, a Tiszaháton.

Körbe, szerte.

- Jobbra, tova!

Le s föl, el, át; ki.

Hogy ne is folytassam.

Mikszáth (úgy tűnik): nem kapcsolható egyikhez sem.

Legfőnnebb... valamiféle (közéleti és iro-

A szklabonyai Mikszáth ház

dalmi) „konzervatívizmushoz”. Miszerint írás az, ami. S nem az, ami nem.

Bonyolult, nem mondom.

- Valami büzlik Hunniában!

Mikszáth nélkül, Mikszáth-talanítva, Mikszáthot feledve, Mikszáthot nagy ívben elkerülve, Mikszáthfalváról tudomást se véve...

- Bal, jobb, bal, jobb, vezetek egy majmot!

Kerül épp elég... Mikszáth-pocskoló korunkban.

Ó, a középnemes!

Nemes, köznemes, középnemes, kis- és kö-zépbirtokos, stb. Szép ánglus ejtéssel dzscentri.

Hogy a ... manóba ne!

(Jó pórul járva.)

Ha jól emlékszem egykori tanodai tanulmányaimra, a marxi (sta, marxi-leninisztaíni), s utóbb az utómodern balhit szerint a dzscentri, azaz a lecsúszó magyar nemes írója (ilyeténképpen) - ugyi - (jó szemmel bár, de) túlon túl megbocsátóan költ hőseiről mindenfélét!

- Romantikus, de már szerencsére nem úri-nemesi-nemzeti, hanem csakis népi regényesség az övé! Szinte már (ha nem is a csúcs, a szocialista, de valamelyest mégiscsak (realizmus) ez az egész izé)!

Brumma-brumma-brummadza.

Hogyne, az az úri osztály (melyet, ha te-met, mégiscsak sajnál Mikszáth), az a (akkor még éppenhogy akkor uralkodni képtelen) nemesi réteg: ügyeskedett, szerencsétlenkedett és sok mindent (majd mindent) elvesztegetett, de.

Ez az, ez a de.

Ellenben.

Ám: nem volt eleve bűnöző.

Mint a mai.

Azon mái új urak (akár a kádáriak), kikről hogy lehetne egyáltalán írni?!...

Emez: köztörvényes bűnöző

Míg amaz (jó száz évvel ezelőtti) urak legfőnnebb - ha másképpen nem bol-dogultak - hazudtak egy jókorát, rosszcsont svihákok voltak, ámde emezek (itten) - körünkben - az ezredvégén?!...

Egy őszinte szavuk nincs!

Ezekről írni, ezektől valamit hallani, ezek tit-kát... megérteni, megérezni, valamennyire fölmu-tatni... hogy lehetne.

„Fönn a Jeruzsálemhegyen” című regényíró-

tanonci mutatványom (a nyolcvanas évek legelejé-ről) azért nem sikerült - eléggé - (a szükséges mér-tékben), mert nem hatolt valóban mélyre. Mert ezekről az elvtársakról - mái nagyurakról!!! - (már akkor) alig tudott meg valamit az ember. (Se róluk, se tőlük.)

Akár íróféle, akár nem.

Mélyen elhallgatták, még az egykori cim-bora előtt is, hogy ityeg a fityeg; mitől döglök a légy; hogy s mint (lesz magántulajdon a közösből a közös fensőbbségét hirdető közös-ke-zelő, magát közösségpártinak hirdető muksó rosszvoltából).

„Jeruzsáiem”-em (engedelmet, hogy Mik-száthoz hasonlítom - valamelyest, csakis e tekintet-ben - magam): megbocsátó! Igyekszik megérteni az új (veres) dzscentrit. Miközben (ma már tudom): erre aztán nincs mentség! Mert e z e k (ellentétben a mikszáthi alakokkal) már közönséges - köztörvé-nyes - bűnözők.

Honnan tudtam volna (1980 táján), hogy H mindarról, mit elkövetnek, hallgatnak - halálukig? -, mint a sír? Hogy e bűnöző-értelmi-séghez, e tolvaj-hatalomhoz, gengszter-osztályhoz hozzá nem férhetel?!?!?

Lenne mit írnom, folytatnám jeruzsálemhegyi karrierregém, dehát... (mindezért, mert a lényeg, a legmély érinthetetlen, a pizok alja megközelít-hetetlen): lehetetlen

Bezzeg Mikszáth...

Neki könnyebb volt. (?)

Mert Mikszáth hősei ... (legalábbis e z e k-h e z képest) esendő emberek, a máiak (kik kínál-ják maguk a tollforgatónak:) hivatásos bűnözők?

- Esetleg ha a dokumentarizmus eredménye-it hasznosító regényt írni!

Arra azt mondják (jó modernutániék): ez, koma nem rege!

Csak: újság.

Nono.

Ha.

Utóirat

Jézustársasági atyától hallom: a katolikus-ra az ÉS, a protestánsra a VAGY, a sza-badkőművesre az IS, a sátánistára meg a SE jel-lemző.

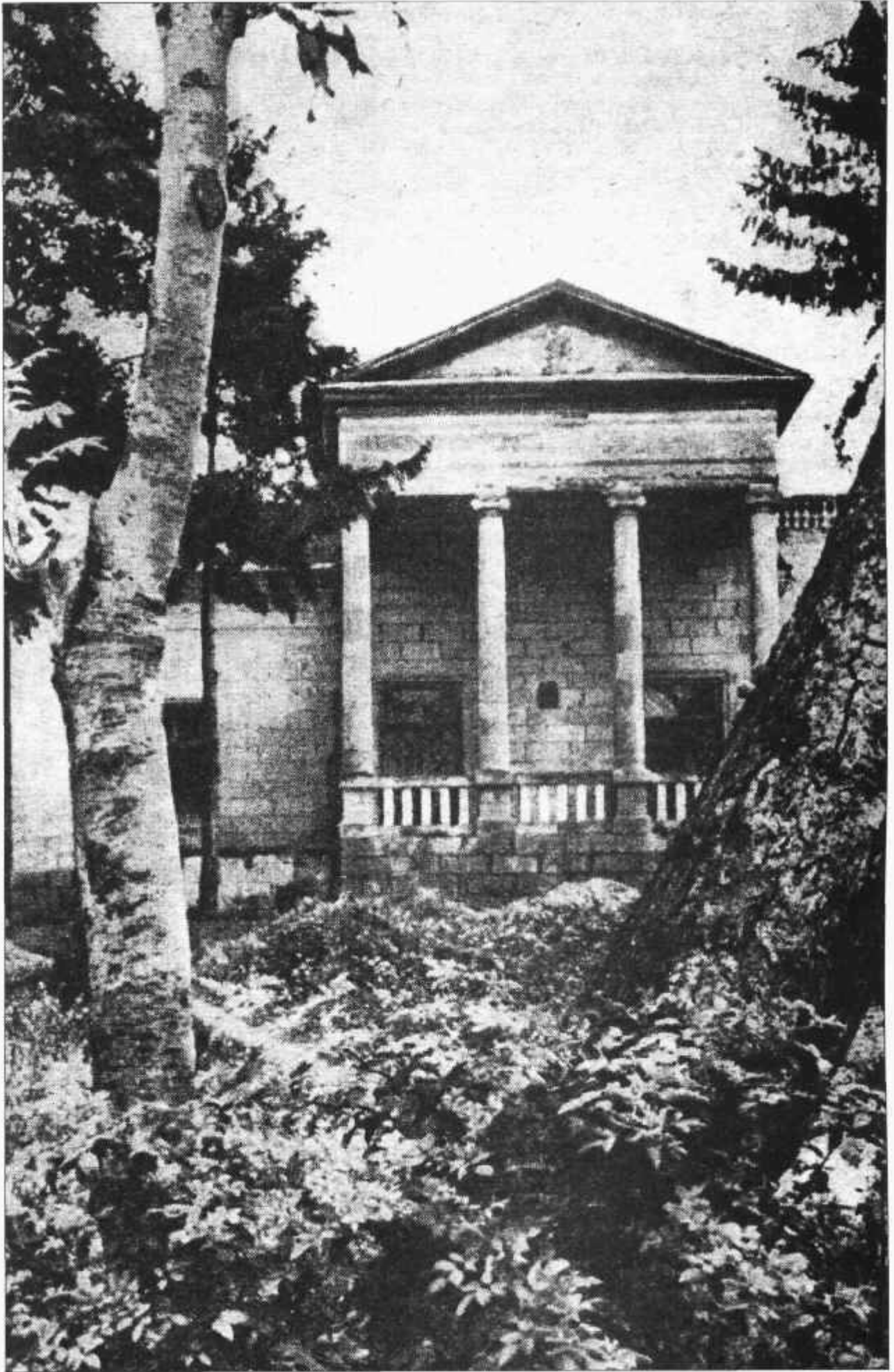
- Mikszáth (és) Kálmán.

- Mikszáth (vagy) Kálmán.

- Mikszáth (is) Kálmán.

- Mikszáth (se) Kálmán.

Mondhatni: hogy a csudába ne!

A HORPÁCSI KÚRIA